

บทที่ 4

ความเหมาะสมในการนำเอาระบบการทดแทนความเสียหาย
แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐมาใช้ในประเทศไทย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าระบบการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยผู้กระทำผิดนั้น ไม่อาจกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าเนื่องจากปัญหาในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีอาญาหรือปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด และประกอบกับปัจจุบันสถิติการประกอบอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ได้ทวีสูงขึ้น ดังนั้นเพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับการเยียวยามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเพื่อที่จะทำให้นโยบายตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นแนวความคิดที่มีส่วนของการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมอยู่ด้วยนี้ ได้พัฒนาขยายขอบเขตให้กว้างขวางขึ้นไปอีก และเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในเรื่องรัฐสวัสดิการซึ่งประเทศไทยกำลังพัฒนาในเรื่องนี้มากขึ้น เช่น มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ตลอดจนเพื่อให้รัฐมีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันรักษามิให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในรัฐ จึงเห็นสมควรที่จะได้นำเอาระบบการทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทย โดยการที่รัฐเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้ในฐานะที่เป็นสวัสดิการของรัฐ ซึ่งในกรณีนี้ก็ได้นักนิติศาสตร์รวมทั้งนักอาชญาวิทยาให้ความเห็นสนับสนุนว่า สมควรมีระบบว่าด้วยการดังกล่าวในประเทศไทยอยู่มากมาย ดังได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ข้างต้น

ในบทนี้จะเป็นการวิจัยถึงรูปแบบ หลักการและโครงสร้างหลักของระบบการทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐว่า หากประเทศไทยจะนำระบบการทดแทนดังกล่าวมาใช้ รัฐควรคำนึงถึงรูปแบบและโครงสร้างของระบบดังกล่าวนี้ อย่างไรบ้าง หรือระบบดังกล่าวนี้ควรจะมีลักษณะ เป็นเช่นใด ซึ่งในการศึกษานี้จะได้ศึกษาโดยอาศัยการเทียบเคียงจากกฎหมายในเรื่องนี้ของต่างประเทศและปรัชญาในการมีกฎหมายเหล่านั้น

รวมทั้งกฎหมายไทยที่มีลักษณะ โครงสร้างบางส่วนที่ใกล้เคียงกันหรือพอจะ เที่ยบเคียงกันได้ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและ เสนอให้เห็นถึงรูปแบบและ โครงสร้างของระบบนี้ในหลักการสำคัญ ๆ

ในการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจะได้แบ่งหัวข้อการศึกษาเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ

1. รูปแบบของวัตถุประสงค์และหลักการทั่วไปของระบบนี้
2. โครงสร้างหลักของระบบนี้ ซึ่งจะแบ่ง เป็น
 - 2.1 ขอบเขตของคำว่า "ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม"
 - 2.2 การจ่ายค่าทดแทน

2.2.1 ลักษณะของความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ควร เป็นความผิดประเภทใดบ้าง

2.2.2 ผู้ใดบ้าง เป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน และค่าทดแทนชนิดใดบ้างที่บุคคลเหล่านั้นจะพึงได้รับจากรัฐ และ โดยอาศัยหลักฐานอย่างไรบ้าง

2.2.3 ระบบการวินิจฉัยเพื่อจ่ายค่าทดแทนดังกล่าวควร เป็นเช่นไร ใครเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัย

2.2.4 แหล่งเงินทุนที่จะใช้ในการจ่ายค่าทดแทนควรมาจากที่ใด

2.3 วิธีการแก้ไขปัญหากการได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย และค่าทดแทนซ้ำซ้อนกัน

ดังจะ ได้กล่าวในรายละเอียดต่อไปดังนี้

1. รูปแบบวัตถุประสงค์และหลักการทั่วไปของระบบนี้

1.1 รูปแบบของระบบนี้

เพื่อให้ระบบดังกล่าวนี้สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึง เห็นว่า รัฐควร จะเข้ามาดำเนินการให้ระบบนี้อยู่ในระบบสวัสดิการสังคมของรัฐ

1.2 วัตถุประสงค์ของระบบนี้

ระบบนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมทางการเงิน ทั้งนี้โดยรัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือโดยการจ่ายเงินทดแทนประเภทต่าง ๆ ให้แก่บุคคลดังกล่าวด้วยเหตุผลที่ว่ารัฐควรจะต้องให้การเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม เนื่องจากรัฐทำหน้าที่ของรัฐในการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรม

ชั้นในรัฐ และ เพื่อเป็นการขยายระบบรัฐสวัสดิการต่อไปในอนาคต และนอกจากนี้ยังเป็นการขยายขอบเขตของพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2497¹ ซึ่งมีแนวความคิดของการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมอยู่ด้วย และยิ่งไปกว่านั้นความสำเร็จของการใช้ระบบนี้ไม่ได้อยู่แค่เพียงผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับการเยียวยาจากรัฐเท่านั้น แต่จะทำให้ประเทศไทยมีสภาพเป็นรัฐสวัสดิการได้มากขึ้น อันเป็นการสอดคล้องกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533² ซึ่งแม้ว่าพระราชบัญญัติประกันสังคมจะมีแนวความคิดในส่วนที่รัฐให้การช่วยเหลือแก่ลูกจ้างและบุคคลอื่นซึ่งประสบอันตรายเจ็บป่วย ทูพลาภาพหรือตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งกรณีชราภาพ และสำหรับกรณีว่างงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้แก่ลูกจ้าง และบุคคลอื่นดังกล่าวโดยการจัดตั้งกองทุนประกันสังคมขึ้น³ ก็ตาม แต่ประโยชน์สูงสุดของระบบนี้ และกฎหมายทุกฉบับดังกล่าวนี้ก็คือการเป็นรัฐสวัสดิการอย่างเดียวกันนั่นเอง

1.3 หลักการทั่วไปของระบบนี้

เนื่องจากระบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นระบบดังกล่าวควรมีหลักการสำคัญ ๆ คือ

¹ คอไปนี้เพื่อความสะดวกจะ เรียกพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า "พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัย"

² คอไปเพื่อความสะดวก จะ เรียกพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า "พระราชบัญญัติประกันสังคม"

³ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม คือ เนื่องจากได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 มาเป็นเวลานานแล้วแต่ในขณะนั้นสภาพเศรษฐกิจและสังคมยังไม่อำนวยให้กฎหมายนั้นมาใช้บังคับ ปัจจุบันนี้การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ก้าวหน้าไปมากสมควรสร้างหลักประกันให้แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่นโดยจัดตั้งกองทุนประกันสังคมขึ้น เพื่อให้การสงเคราะห์แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่นซึ่งประสบอันตราย เจ็บป่วย ทูพลาภาพหรือตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งกรณีชราภาพ กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และสำหรับกรณีว่างงาน ซึ่งให้หลักประกันเฉพาะลูกจ้าง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(1) ในเบื้องต้นต้องให้การยอมรับว่าการที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมจะได้รับค่าทดแทนจากรัฐนี้ เป็นสิทธิตามกฎหมายของบุคคลเหล่านั้นอันจะพึงได้รับจากรัฐ

(2) ในระยะแรกของการใช้ระบบดังกล่าวนี้ควรรักษาความสำคัญแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ในความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายก่อนเป็นอันดับแรก เนื่องจากความผิดเหล่านี้เป็นความผิดที่ร้ายแรงและกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชนในสังคมเป็นส่วนรวม และเนื่องจากความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรานั้นก็เกิดขึ้นมากในประเทศไทยและผู้ได้รับเคราะห์กรรมจากการกระทำดังกล่าวเป็นผู้ที่น่าสงสารและควรให้การสงเคราะห์เป็นอย่างดี และแม้แต่แนวทางและนโยบายในการดำเนินงานของกรมตำรวจปี 2532 ก็มีเป้าหมายที่จะลดอัตราการเกิดของคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ ให้เกิดเพียงไม่เกิน 55 คดีต่อประชากรแสนคนเท่านั้น⁴ แต่อย่างไรก็ดี สถิติอาชญากรรมของกรมตำรวจ โดยเฉพาะอาชญากรรมที่เกิดต่อชีวิต ร่างกายและเพศนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2521-2531 ที่ผ่านมามีปรากฏว่าในปี พ.ศ.2531 คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและเพศ มีแนวโน้มการเกิดสูงกว่ในระหว่างปี 2528-2530⁵ ดังจะเห็นได้จากตารางดังต่อไปนี้⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴แนวทางและนโยบายในการดำเนินงานของกรมตำรวจ ปี 2532.

⁵กรมตำรวจ, สถานการณ์อาชญากรรมในประเทศไทย 2531 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2532), หน้า 31.

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 289.

สถิติการเกิดคดี ประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ ของตำรวจอาญาจักร 2522-2531

สถิติการเกิดคดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและเพศของหัวราชอาณาจักร 2522-2531

พ.ศ.	จำนวนคดีเกิด							คดีเกิดต่อแสน						
	ชีวิตฯ	ฆ่า	ฆ่าไม่	ประ	พหุขาม	ร่าง	ข่มขืน	ชีวิตฯ	ฆ่า	ฆ่าไม่	ประ	พหุขาม	ร่าง	ข่มขืน
	เจตนา	เจตนา	เจตนา	มาท	ฆ่า	กาท		เจตนา	เจตนา	เจตนา	มาท	ฆ่า	กาท	
2522	30,264	12,593	213	518	5,103	9,320	2,520	65.6	27.3	0.5	1.1	11.1	20.2	5.5
2523	29,653	11,715	187	439	5,198	9,564	2,550	63.1	24.9	0.4	0.9	11.1	20.4	5.4
2524	29,964	12,535	185	409	5,193	9,093	2,549	62.6	26.1	0.4	0.8	10.8	19.0	5.3
2525	27,877	10,830	163	378	4,928	9,032	2,546	57.0	22.1	0.3	0.8	10.1	18.5	5.2
2526	25,781	9,040	118	310	4,596	9,163	2,554	52.0	18.3	0.2	0.6	9.3	18.5	5.2
2527	24,977	8,377	161	299	4,337	9,140	2,663	49.4	16.6	0.3	0.6	8.6	18.1	5.3
2528	23,712	7,171	143	290	4,329	9,170	2,609	45.8	13.8	0.3	0.6	8.3	17.7	5.0
2529	23,303	6,444	125	281	4,135	9,657	2,661	44.0	12.2	0.2	0.5	7.8	18.2	5.0
2530	23,201	6,016	155	328	3,839	10,318	2,547	43.4	11.3	0.3	0.6	7.2	19.3	4.8
2531	25,850	6,121	195	298	4,071	12,441	2,724	47.5	11.2	0.3	0.5	7.5	22.8	5.0

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าในระยะเริ่มต้นของการปลูกฝังระบบดังกล่าวใน ประเทศไทย รัฐควรจะจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมใน ความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย รวมทั้งความผิดฐานข่มขืนกระทำความผิดก่อน และเมื่อระบบ นี้ได้เจริญและพัฒนามากขึ้นในประเทศไทย ตลอดจนระบบเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นแล้วก็ควร ขยายฐานความผิดที่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมจะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากรัฐ ออกไปให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศไทยกลายเป็นรัฐสวัสดิการเต็ม รูปแบบต่อไปในอนาคต เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติกันอยู่ต่างประเทศ เช่น ประเทศฟินแลนด์ และ มลรัฐวิกตอเรียของประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

(3) ระบบนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดโดยการใช้สิทธิฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

2. โครงสร้างหลักของระบบนี้

2.1 ขอบเขตของคำว่า "ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม"

เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตของการที่จะให้การทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมในเบื้องต้น ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดฐานข่มขืนกระทำความเราควรได้รับการพิจารณาก่อนความผิดฐานอื่น ๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับหลักการของพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ ซึ่งมีหลักการที่รัฐจะจ่ายเงินสงเคราะห์ให้แก่ผู้ช่วยเหลือราชการ หรือผู้ที่ปฏิบัติงานของชาติ ฯลฯ ที่ได้รับอันตรายหรือถูกประทุษร้ายจนพิการเสียแขนหรือขา หูหนวกทั้งสองข้าง ตาบอด หรือได้รับการป่วยเจ็บ ซึ่งแพทย์ที่ทางราชการรับรองได้ตรวจแล้ว และแสดงว่าถึงทุกพลภาพไม่สามารถจะใช้กำลังกายหรือความคิดประกอบอาชีพได้ตามปกติ⁷ แสดงว่ารัฐมุ่งถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต และร่างกายเป็นสำคัญ ไม่รวมถึงการเสียหายของทรัพย์สิน ดังนั้นในระบบนี้จึงพอจะใช้หลักการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ นี้ได้ และเห็นสมควรที่รัฐจะคำนึงถึงความผิดต่อชีวิตและร่างกาย รวมถึงความผิดฐานข่มขืนกระทำความเรา⁸ก่อน และเพื่อจำกัดขอบเขตอยู่เพียงผู้เสียหายในความเป็นจริงเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะฉะนั้นจึงต้องจำกัดขอบเขตของคำว่า "ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม" ไว้เพื่อประโยชน์ของการจ่ายค่าทดแทนตามระบบนี้ ดังนี้

"ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม หมายความว่า ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่ง และรวมถึงหญิงที่ถูกข่มขืนกระทำความเราตามประมวลกฎหมายอาญาด້วย"

⁷ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ

2.2 การจ่ายค่าทดแทน

2.2.1 ลักษณะของความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้

ผู้เขียนเห็นว่าลักษณะความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ ในเบื้องต้นควรเป็นความผิดต่อชีวิตหรือร่างกาย รวมทั้งความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราก่อนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้ไม่ว่าความเสียหายที่เกิดต่อชีวิตหรือร่างกายนั้นจะเกิดขึ้นเนื่องมาจากการกระทำผิดฐานใด และไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยตรงตามเจตนาของผู้กระทำผิดหรือไม่ก็ตาม เช่น ผู้กระทำผิดเจตนาฆ่าหรือทำร้ายร่างกาย หรือความตายหรือการบาดเจ็บนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำผิดฐานอื่น ๆ เช่น ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ วางเพลิง ทำให้เกิดระเบิด ฯลฯ เป็นต้น และทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นความผิดสำเร็จ หรือเพียงพยายามก็ตาม และนอกจากนี้ควรจะรวมถึงความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายที่เกิดจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ด้วย ส่วนปัญหาในเรื่องการจ่ายค่าทดแทนหากได้รับอันตรายในกรณีช่วยเหลือเจ้าพนักงานหรือปฏิบัติงานของชาติตามที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ หรือปฏิบัติตามหน้าที่หรือช่วยเหลือบุคคลอื่นตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม ในเมื่อการปฏิบัติตามนั้นไม่ขัดกับคำสั่ง โดยชอบของเจ้าพนักงาน ผู้ได้รับผลร้ายอาจใช้สิทธิให้รัฐจ่ายเงินสงเคราะห์ได้อยู่แล้วตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ ดังนั้นประเด็นนี้จึงไม่ต้องนำมาพิจารณาในระบุนี้อีก

แต่อย่างไรก็ดีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมควรได้รับการทดแทนเพียงเท่าที่สมควร ทั้งนี้โดยการพิจารณาถึงหลักการตามศาสตร์ว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม (Victimology) ดังกล่าวในบทที่ 1 ด้วย กล่าวคือการเข้าไปมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบของผู้เสียหายในความผิดนั้นจะถูกนำมาพิจารณาด้วย โดยหลักที่ว่าผู้เสียหายตัวเขาเองควรถูกตีเคียนด้วย⁸ ดังนั้น หากผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเป็นผู้มีส่วนช่วยทำให้เกิดอาชญากรรม หรือมีส่วนร่วมในการประกอบอาชญากรรมย่อมจะต้องนำมาพิจารณาเพื่อการจ่ายค่าทดแทนที่ลดลงหรือไม่จ่ายค่าทดแทนด้วย และตามหลักการของพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ มาตรา 4 วรรคท้ายก็ได้บัญญัติว่า "ให้ผู้นั้นได้รับเงินสงเคราะห์ เว้นแต่การใด

⁸ อิศวิน วัฒนวิบูลย์ และอมรรัตน์ กริยาผล, "การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (ตอนที่ 3)", หน้า 112.

รับอันตราย หรือได้รับการบ่วงเจ็บหรือการถูกประทุษร้ายนั้นเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือจากความผิดของตนเอง" จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการกระทำผิดนั้น ย่อมเป็นข้อที่ควรนำมาวินิจฉัยเป็นอย่างยิ่ง และนอกจากนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการฉ้อฉล ปัญหาในเรื่องการอยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกันของผู้เสียหายและผู้กระทำผิด ตลอดจนความเป็นญาติ และการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย เช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ อังกฤษ ฟินแลนด์ มลรัฐนอร์ทคอร์คของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น และนอกจากนี้ในกรณีที่ถูกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ หรือเป็นเด็ก หรือเป็นผู้หญิง หรือเป็นที่อาจจะถูกหลอกลวงได้ง่ายหรือง่ายต่อการกระทำผิดตามหลักการทางศาสตร์ว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าวมาข้างต้น จำนวนค่าทดแทนที่เหยื่ออาชญากรรมเหล่านี้จะพึงได้รับจากรัฐอาจถูกกำหนดให้มากขึ้นกว่าปกติได้

กล่าวโดยสรุป ตามระบบนี้รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม หากปรากฏว่าผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม:

- (ก) ได้รับความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญารานใดฐานหนึ่ง
- (ข) ถูกข่มขืนกระทำชำเราตามประมวลกฎหมายอาญา
- (ค) ได้รับความเสียหายจากการพยายามกระทำความผิดตาม (ก) และ/หรือ (ข)
- (ง) ได้รับความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา

และขณะเดียวกันรัฐก็จะไม่จ่ายค่าทดแทนให้หากปรากฏว่า

- (ก) ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมมีส่วนร่วมในการประกอบอาชญากรรมหรือยั่วยุให้เกิดอาชญากรรม
- (ข) ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันกับผู้กระทำผิด
- (ค) ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่ให้ความร่วมมือต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสอบสวนการกระทำผิด หรือการพิจารณาคดี

2.2.2 ผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าทดแทนที่จะได้รับและหลักฐานที่จะใช้ในการขอรับการทดแทน

2.2.2.1 ผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน

ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมเพียงคนเดียวได้รับบาดเจ็บ ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้น ย่อมเป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน และในทางกลับกันหากผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นถึงแก่ความตาย ผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทนย่อมเป็นทายาทของเขา (...making of a payment to the victim or his family as an equivalent for death or injury)⁹

2.2.2.2 ค่าทดแทนที่จะได้รับ

สำหรับหลักการในเรื่องค่าทดแทนที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมควรจะได้รับนั้น อาจเทียบได้กับหลักการเยียวยาหรือการชดเชยหนี้ในทางละเมิด กล่าวคือ การชดเชยหนี้ละเมิดนั้นเป็นการเยียวยาให้ผู้ถูกกระทำละเมิดกลับคืนสู่สภาพเดิมเท่าที่จะทำได้¹⁰ เหมือนยังไม่มีกรทำละเมิด ซึ่งถ้าไม่มีทางอื่นก็ต้องใช้เงินแทนอันเป็นวิธีที่ชดเชยทั่วไปเมื่อไม่สามารถหาวิธีอื่นได้ดีกว่านั้นได้¹¹ แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากระบบนี้เป็นกรณีที่กำหนดหน้าที่ให้แก่รัฐในการที่จะต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้นการที่จะให้รัฐจ่ายค่าทดแทนให้เช่นเดียวกับการจ่ายค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดทุกประการนั้น อาจเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เนื่องจากในปัจจุบันฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศยังไม่ดีนัก และก็ยังไม่มีอำนาจเอาการจ่ายค่าทดแทนตามกฎหมายต่างประเทศที่จ่ายให้ แม้กระทั่งการเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินมาใช้ได้ และตามแนวความคิดตามพระราชบัญญัติสง-

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹Paul B. Weston and Kenneth M. Wells, Law Enforcement and Criminal Justice : An Introduction, P.70.

¹⁰สุขุม ศุภนิคย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2532), หน้า 170.

¹¹วิชา มหาคุณ, หลักกฎหมายละเมิดศึกษาจากคำพิพากษาฎีกา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2523), หน้า 100.

เคราะห์ผู้ประสพภัยฯ รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ได้รับผลร้ายโดยจ่ายเป็นเงินสด เคราะห์และ
 ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หลักการตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์
 ผู้ประสพภัยฯ นั้นน่าจะนำมาใช้กับระบบนี้ได้ในระยะแรกของการดำเนินการแต่อย่างไรก็ดีเพื่อให้
 ประเทศไทยมีสภาพเป็นรัฐสวัสดิการมากขึ้นอีกระดับหนึ่งและ เพื่อให้การจ่ายค่าทดแทนดังกล่าวนี้
 สามารถทำได้ใกล้เคียงกับการจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพื่อการละเมิดดังกล่าวข้างต้นให้มากที่สุด
 เท่าที่จะเป็นไปได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรจะนำหลักการการจ่ายประโยชน์ทดแทนตามพระราช
 บัญญัติประกันสังคม และหลักการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พินัยย์ในบางส่วนมาใช้ประกอบกันได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมที่ผู้เสียหายในคดีอาญา
 หรือเหยื่ออาชญากรรมจะได้รับจากรัฐให้มากที่สุด และในขณะที่เดียวกันระบบนี้ก็ต้องอยู่บนพื้นฐาน
 ของฐานะและกำลังทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนจึงเห็นว่าในการวิเคราะห์
 ปัญหาในข้อนี้ ผู้เขียนจะได้นำหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย 3 ฉบับคือ พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้
 ประสพภัยฯ, พระราชบัญญัติประกันสังคม และประมวลกฎหมายแพ่งและพินัยย์ในเรื่องละเมิด
 มาใช้เป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งผู้เขียนจะได้แบ่งการพิจารณาเป็น 3 หัวข้อดังนี้

- (1) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญา-
กรรมได้รับบาดเจ็บ
- (2) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญา-
กรรมถึงแก่ความตาย
- (3) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญา-
กรรมเป็นผู้ถูกข่มขืนกระทำชำเรา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

- (1) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่อ

อาชญากรรมได้รับบาดเจ็บ

ในกรณีนี้ตามหลักการในพระราชบัญญัติ

สงเคราะห์ผู้ประสพภัยฯ ดังกล่าว ผู้ประสพภัยฯ ฯลฯ ย่อมจะต้องได้รับค่าทดแทนเป็นเงินสด เคราะห์รวมทั้ง

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลจากรัฐ¹² แต่ตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ ก็มีได้ระบุไว้ที่แน่ชัดว่าค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลนี้มีขอบเขตมากน้อยเพียงใด หรือมีค่าใช้จ่ายประเภทใดบ้าง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาถกเถียงกันขึ้นได้

ปัญหาดังกล่าวนี้อาจจำกัดขอบเขตของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้ โดยการพิจารณาจากหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีละเมิดทำให้บาดเจ็บ กล่าวคือค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลนั้น จะรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีเหตุผลสมควรและจำเป็นในการรักษาพยาบาลให้การบาดเจ็บนั้นดีขึ้นหรือหายเป็นปกติ (Medical expenses are those which either directly or indirectly are reasonably necessary for recovery as a result of the injury)¹³ ซึ่งค่ารักษาพยาบาลที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมดังกล่าวนี้ อาจจำแนกเป็นประเภท ได้โดยอาศัยการเทียบเคียงจาก พระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 63 กล่าวคือ ในมาตรา 63 ของพระราชบัญญัติประกันสังคมบัญญัติว่า "ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงานได้แก่

- (1) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค
- (2) ค่าบำบัดทางการแพทย์
- (3) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล

¹²พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ มาตรา 12 บัญญัติว่า "ผู้ได้รับอันตรายหรือได้รับการบ่วยเจ็บหรือถูกประทุษร้ายเพราะเหตุปฏิบัติการตามมาตรา 4 ไม่ว่าจะมิลิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ก็ตาม ให้มิลิทธิได้รับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล โดยรัฐบาลเป็นผู้ออกให้

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงการคลัง"

¹³John F. O'Connell, Remedies (St. Paul, Minn: West Publishing Co., 1985), p. 201.

- (4) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์
- (5) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย
- (6) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น"

ซึ่งจะ เห็นได้ว่าค่ารักษาพยาบาลที่ผู้เสียหาย

ในคดีอาญาหรือเหี่ยวอาชญากรรมควรจะได้รับนั้น อาจเป็นค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ได้ นอกจากค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลดังกล่าวแล้ว. ตามมาตรา 63 ดังกล่าวยังบัญญัติไว้ในวรรคท้ายว่า "ผู้ประกันตนที่ต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์ให้ได้รับเงินค่าทดแทนการขาดรายได้..." แสดงว่านอกจากค่ารักษาพยาบาลแล้ว กฎหมายยังอนุญาตให้มีการจ่ายประโยชน์ทดแทนเป็นเงินทดแทนการขาดรายได้ในระหว่างพักรักษาพยาบาลตามคำสั่งแพทย์ด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้น่าจะนำหลักการดังกล่าวนี้มาใช้ได้ด้วย

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยนี้ย่อมต้องมีความทุกข์ทรมานอันเนื่องมาจากการประทุษร้ายนั้นด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446 จึงบัญญัติว่า "ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี... ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้..." ซึ่งค่าความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน (non-pecuniary damage) หรือที่เรียกกันว่าความเสียหายในนาม (nominal damage)¹⁴ นี้หมายความว่าถึงค่าความเสียหายแก่ร่างกาย หรืออนามัยซึ่งไม่อาจคำนวณได้เป็นตัวเงิน เช่น ค่าทนทุกข์ทรมานระหว่างเจ็บป่วยเพราะถูกทะเลาะเมิด ค่าเสื่อมสุขภาพ อนามัย ค่าร่างกายพิการหรือหน้าเสียโฉม¹⁵ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าค่าความเสียหายในส่วนนี้รัฐควรจะต้องรับผิดชอบด้วย เพราะความเสียหายนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴ กัทรศักดิ์ วรณแสง, "ฎีกาวิเคราะห์ : การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีข่มขืนกระทำชำเรา" วารสารนิติศาสตร์ 13 (2526): 152.

¹⁵ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2527), หน้า 122.

เป็นผลโดยตรงมาจากการประทุษร้ายต่อร่างกายนั่นเอง ส่วนบรรดาค่าเสียหายอื่นตามที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือ ค่าเสียความสามารถประกอบการงานในอนาคต (มาตรา 444 วรรคแรก) และค่าชดเชยการขาดการงาน (มาตรา 445)¹⁶ นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควร เป็นกรณีที่ผู้เสียหายจะพึงใช้สิทธิเรียกร้อง เอาตามหลักในเรื่องการฟ้องคดีแพ่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บนั้น ค่าทดแทนที่จะพึงได้จากรัฐ ประกอบด้วยค่าทดแทน 3 ประเภทคือ

(ก) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

(ข) ค่าทดแทนการขาดรายได้ใน

ระหว่างที่ต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์

(ค) ค่าความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

อนึ่ง หากปรากฏว่าผู้เสียหายในคดี

อาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมตกเป็นผู้ทุพพลภาพด้วย ค่าทดแทนในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ และอาชีพควรเป็นกรณีที่ต้องสงเคราะห์แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นเพิ่มขึ้นจากค่าทดแทนตามข้อ (ก) (ข) และ (ค) ดังกล่าวข้างต้นด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติประกันสังคมมาตรา 70 ซึ่งบัญญัติว่า "ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ ได้แก่...

(6) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย

จิตใจ และอาชีพ"

¹⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 120.

(2) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญา-กรรมถึงแก่ความตาย

ตามหลักการในพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ มาตรา 8¹⁷ นั้น หากผู้ประสบภัยต้องถึงแก่ความตาย รัฐก็จะจ่ายเงินสงเคราะห์ตามที่เห็นสมควรให้แก่ทายาทของผู้นั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นนั้น ตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ ย่อมจะต้องมีการจ่ายเงินสงเคราะห์จากรัฐ

แต่อย่างไรก็ดี การถึงแก่ความตายนี้อาจถือหลักการได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือตามมาตรา 443¹⁸ นั้นได้ระบุถึงค่าสินไหมทดแทนในกรณีทำให้เขาถึงตายไว้ 2 กรณีคือ กรณีที่ผู้เสียหายมิได้ตายทันที และกรณีที่ผู้เสียหายตายทันทีซึ่งค่าสินไหมทดแทนจะต่างกันไป ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรจะนำหลักการพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้มาใช้เป็นหลักในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมตามระบบนี้ได้ ดังนี้

17 พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ มาตรา 8 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้ได้รับอันตรายหรือได้รับการป่วยเจ็บหรือถูกประทุษร้าย เพราะเหตุปฏิบัติการตามมาตรา 4 ต้องถึงแก่ความตายเพราะเหตุนั้น ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดจ่ายเงินสงเคราะห์ตามที่เห็นสมควรให้แก่ทายาทของผู้นั้นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น ภายใต้วงเงินที่กำหนดไว้ในมาตรา 7

ถ้าไม่มีทายาทดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดจ่ายเงินสงเคราะห์ตามที่เห็นสมควรให้แก่บุคคลซึ่งมีหลักฐานแสดงได้ว่าเป็นผู้อยู่ในอุปการะของผู้ตาย ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น ภายใต้วงเงินที่กำหนดไว้ในมาตรา 7"

18 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 443 บัญญัติว่า "ในกรณีทำให้เขาถึงตายนั้น ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ อีกด้วย

ถ้ามิได้ตายในทันที ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ ค่ารักษาพยาบาลรวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ที่หาทำได้ เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานนั้นด้วย"

(ก) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมมิได้ตายทันที

ค่าทดแทนที่ผู้เสียหายควรได้รับใน

กรณีนี้ ย่อมจะต้องเป็นค่าทดแทนประเภทต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บ ดังกล่าวในข้อ (1) ประการหนึ่งและยังจะต้องได้รับค่าใช้จ่ายในการปลงศพ หรือทำศพอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯข้างต้น และพระราชบัญญัติประกันสังคมมาตรา 73¹⁹ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 443 ดังกล่าวข้างต้น สำหรับค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคแรก²⁰ นั้น ผู้เขียนเห็นว่า รัฐบาลจะยังไม่ต้องรับผิดชอบเงินจำนวนนี้ เนื่องจากเป็นระยะแรกของการใช้ระบบนี้ประกอบด้วยสภาพเศรษฐกิจของประเทศยังไม่ดีนักดังกล่าวมาข้างต้น และทายาทของผู้เสียหายก็ยังสามารถฟ้องร้องใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายตามหลักการในเรื่องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ตามกฎหมาย ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ในกรณีของค่าใช้จ่ายในการทำศพรัฐควรจะทดแทนให้เฉพาะค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการปลงศพ ซึ่งหมายถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการศพตามประเพณีของผู้ตาย²¹ เท่านั้น

¹⁹พระราชบัญญัติประกันสังคมมาตรา 73 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน... ให้บุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีตายเป็นเงินค่าทำศพ..."

²⁰ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นนี้ เช่น ค่าพาหนะในการที่บิดามารดาและญาติของผู้ตายเดินทางไปจัดการศพ (คำพิพากษาฎีกาที่ 574/2515) ค่าพิมพ์หนังสือแจกในงานศพตามสมควรแก่ฐานะของผู้ตาย, ค่าทำเจดีย์บรรจุอัฐิผู้ตายตามสมควรแก่ฐานะของผู้ตาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2707/2516) ค่าส่งศพผู้ตายกลับคืนไปประเทศภูมิลำเนา (คำพิพากษาฎีกาที่ 2023/2522) เป็นต้น (ศักดิ์ สมองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, หน้า 114.)

²¹สุขุม ศุภนิศย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า 201.

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปผู้เขียนจึง เห็น
ว่ากรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือ เหตุืออาชญากรรมมิได้ถึงแก่ความตายโดยทันทีนั้น ค่าทดแทนที่
ทายาทของ เขาควรจะได้รับ ก็คือ

- (ก) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล
รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ และอาชีพ (ถ้ามี)
- (ข) ค่าทดแทนการขาดรายได้ใน
ระหว่างที่ต้องหยุดงานเพื่อรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์
- (ค) ค่าใช้จ่ายในการปลงศพหรือทำศพ
- (ข) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือ เหตุือ
อาชญากรรมตายทันที

ค่าทดแทนที่รัฐจะจ่ายในกรณีนี้ก็ควร
จะเป็นค่าปลงศพหรือค่าทำศพเท่านั้น ตามหลักการในพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ
พระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 73 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443
ดังกล่าวมาข้างต้น

(3) กรณีผู้เสียหายในคดีอาญาหรือ เหตุืออาชญา
กรรมเป็นผู้ถูกข่มขืนกระทำชำเรา

เนื่องจากคำสันนิษฐานทดแทนในทางละเมิด
เพื่อความเสียหายในกรณีผู้ถูกข่มขืนกระทำชำเรา นั้น ในกรณีที่การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้
ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย เช่น มีการทุบตีหญิง ข่มขืนจนหญิงบาดเจ็บ (โดยสภาพของการข่ม
ขืนอาจมีการฉีกขาดของช่องคลอดได้) ก็ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ซึ่งทำให้หญิงมีสิทธิ
เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้อีก 2 ประการคือ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเป็นตัว
เงินตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 444 และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย
แก่ร่างกายอันไม่เป็นตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446²² ดังนั้น ใน

²² ภัทรศักดิ์ วรณแสง, "ฎีกาวิเคราะห์ : การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีข่มขืน
กระทำชำเรา", หน้า 153.

เรื่องนี้อาจเทียบเคียงได้จากการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังกล่าว กล่าวคือ หากผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บและต้องรักษาพยาบาลด้วย ค่าทดแทนย่อมเป็น เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บดังกล่าวในข้อ (1) รวมทั้งค่าความเสียหายอันมิใช่ ตัวเงินด้วย ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444 และมาตรา 446²³

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนจึงเห็นว่าในกรณีที่

ผู้เสียหายถูกข่มขืนกระทำชำเราใน คดีที่ฟ้องร้องได้ รับควรเป็น

(ก) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ และอาชีพ (ถ้ามี)

(ข) ค่าทดแทนการขาดรายได้ระหว่างที่

ต้องหยุดงานเพื่อรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์

(ค) ค่าความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน

2.2.2.3 หลักฐานที่จะใช้ในการขอรับการทดแทน

ในกรณีนี้อาจใช้หลักการเดียวกันกับหลักการของ

พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ กล่าวคือ ตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติไว้ว่า "การขอเงินสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องแสดงรายงานแพทย์ที่ทางราชการ รับรอง กับรายงานแสดงเหตุที่ต้องได้รับอันตรายหรือได้รับการบำบัด หรือถูกประทุษร้าย นั้นด้วย" ดังนั้น กรณีที่จะได้รับค่าทดแทนประเภทต่าง ๆ จากรัฐได้ ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือ เยื่ออาชญากรรมก็ควรที่จะต้องใช้หลักฐานการรับรองจากแพทย์ที่ราชการรับรองมาแสดงต่อผู้มี

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีที่ทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอา ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่ โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่ม พ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

อนึ่งหญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุจริตธรรมแก่ตน ก็ย่อมมีสิทธิ เรียกร้องทานองเดียวกันนี้"

อำนาจจ่ายค่าทดแทนด้วยเช่นกัน และหากเป็นการจ่ายเงินไปในกรณีอื่น ๆ และสามารถที่จะขอรับการทดแทนคืนได้ก็ควรที่จะมีใบเสร็จรับเงิน หรือหลักฐานการรับเงินที่ถูกต้องมาแสดงประกอบด้วย

2.2.3 ระบบและผู้มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อการจ่ายค่าทดแทน

ระบบการจ่ายค่าทดแทนดังกล่าวนี้จะแตกต่างกันไปตามแต่กฎหมายของแต่ละประเทศ²⁴ และจากข้อสรุปของ Joseph F. Sheley²⁵ ประกอบกับจากการสำรวจกฎหมายต่างประเทศในเรื่องนี้หลายประเทศดังกล่าวมานับที่ 3 จะพบว่าระบบการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนนี้อาจแบ่งได้เป็น 3 ระบบ คือ

(1) มีคณะกรรมการซึ่งอยู่ในรูปของ "กึ่งตุลาการ" (quasi-judicial body) เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทน เช่น ในอังกฤษ มลรัฐวิกตอเรียของออสเตรเลีย มลรัฐนิวยอร์ก มลรัฐฮาวายของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

(2) ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทน เช่น ในมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ มลรัฐควีนส์แลนด์ มลรัฐออสเตรเลียใต้ของออสเตรเลีย มลรัฐแมสซาชูเซตของสหรัฐอเมริกา และนิวซีแลนด์ เป็นต้น

(3) มีหน่วยงานในลักษณะอื่นเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาจ่ายค่าทดแทน เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐอเมริกาอยู่ในความดูแลของ State Board of Control และฟินแลนด์อยู่ในความดูแลของ State Accident Office เป็นต้น

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือ ตามระบบนี้ของประเทศไทย เราควรจะใช้ระบบในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนในระบุดังกล่าวจะเป็นการเหมาะสม ในเรื่องนี้ อาจพิจารณาใช้ระบบเดียวกับหลักการที่ใช้อยู่ในพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน กล่าวคือ การใช้ระบบของคณะกรรมการดังเช่นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

²⁴ Joseph F. Sheley, Understanding Crime : Concepts, Issues, Decisions, p.130.

²⁵ Ibid., pp. 130-131.

"มาตรา 5 ให้มีกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย" ประกอบด้วยปลัดกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรี อธิบดีกรมบัญชีกลาง เป็นกรรมการ และผู้อำนวยการกองบำเหน็จบำนาญ กรมบัญชีกลาง เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่

(1) พิจารณาพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่า บุคคลจะพึงมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่

(2) กำหนดจำนวนเงินสงเคราะห์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7

(3) วางระเบียบและวิธีปฏิบัติอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร"

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าระบบการจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมของไทยนี้ น่าจะใช้ระบบคณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในเรื่องนี้ไม่ควรให้เป็นหน้าที่ของศาล เพราะปัจจุบันภาระหน้าที่ของศาลมีมากอยู่แล้ว จะทำให้เสียเวลาและไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องได้รับการสงเคราะห์แต่ประการใด

สำหรับปัญหาว่าจะมีผู้ใดเป็นกรรมการในคณะกรรมการดังกล่าวข้างนั้น ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะประยุกต์จากหลักการของพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ มาตรา 5 ดังกล่าวมาใช้ได้ แต่ตำแหน่งบางตำแหน่งที่เป็นกรรมการอยู่ตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ เช่น ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการทำเนียบนายกรัฐมนตรี เหล่านี้อาจจะไม่จำเป็นสำหรับการจ่ายค่าทดแทนตามระบบนี้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมานั้นเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำหน้าที่ป้องกันประเทศหรือรักษาความสงบเรียบร้อยโดยทั่วไป อันเป็นหลักการโดยตรงของพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยฯ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าคณะกรรมการตามระบบนี้ อาจประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการคลัง อธิบดีกรมบัญชีกลาง และควรจะมีปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้พิพากษา และพนักงานอัยการ เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย เนื่องจากการจ่ายค่าทดแทนในระบบนี้เป็นกรณีที่ต้องใช้ดุลพินิจเป็นอย่างมาก ประกอบกับต้องการผู้มีความรู้ในทางกฎหมาย เนื่องจากการจ่ายค่าทดแทนตามระบบนี้อิงอยู่กับกฎหมายถึง 3 ฉบับเป็นอย่างน้อยอยู่เป็นอันมาก ดังได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

อนึ่ง สำหรับอำนาจพิจารณาจ่ายค่าทดแทนของคณะกรรมการดังกล่าวนี้ ควรเป็นอำนาจเด็ดขาดที่จะวินิจฉัยว่า กรณีนั้น ๆ ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมจะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนหรือไม่ และจำนวนค่าทดแทนควรเป็นเท่าใด และน่าจะถือได้ว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการนี้เป็นที่สุดห้ามอุทธรณ์ ดัง เช่นที่ใช้อยู่ในประเทศนิวซีแลนด์ และอังกฤษดังกล่าวมาแล้ว

2.2.4 แหล่งเงินทุนที่จะใช้ในการจ่ายค่าทดแทน

ผู้เขียนเห็นว่ารัฐควรจะต้องจัดตั้งกองทุนสำหรับกรณีขึ้นมากองทุนหนึ่ง และควรนำเอาค่าปรับที่รัฐได้จากผู้กระทำความผิดต่าง ๆ เข้ามารวมอยู่ในกองทุนนี้ต่อไป เพื่อจะทำให้เงินในกองทุนนี้มีจำนวนเพียงพอและเพิ่มขึ้น และหากมีการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดด้วย ก็อาจจะดำเนินการขายทรัพย์สินนั้นและนำเงินมาสมทบไว้ในกองทุนต่อไปด้วย

2.3 วิธีการแก้ไขปัญหาการได้รับการชดเชยค่าเสียหายและค่าทดแทนซ้ำซ้อนกัน

ดังได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้นแล้วว่า หลักการของระบบนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะเรียกร้องให้มีการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดโดยตรงตามวิธีการในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ดังนั้น กรณีจึงอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน อาจได้รับการชดเชยถึงสองครั้ง อันอาจเป็นทางให้มีการหากำไรหรือได้รับการชดเชยที่เกินกว่าความเสียหายจริงได้

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหานี้ระบบนี้จะต้องมีการให้อำนาจคณะกรรมการที่จะวินิจฉัยกำหนดจำนวนค่าทดแทนโดยพิจารณาว่าผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดครบถ้วนหรือเป็นบางส่วนแล้วหรือไม่ ก่อนที่คณะกรรมการจะพิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้ ซึ่งจำนวนค่าทดแทนนั้นอาจลดน้อยลงหรือไม่ได้รับค่าทดแทนเลยก็ได้ หากคณะกรรมการพิจารณาได้ความว่าค่าเสียหายที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับจากผู้กระทำความผิดนั้นถูกต้องตามความเป็นจริงและพอสมควรแล้ว

สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่ได้รับค่าทดแทนจากรัฐไปทั้งหมดหรือบางส่วนแล้ว แต่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมยังใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายตามวิถีทางของกฎหมายอีกต่อไป ซึ่งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลอาจประสบปัญหาเดียวกันนี้ได้ ซึ่งในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานี้ในบทสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป